

A III. ötéves tervidőszak első három évében és azt megelőzően az állami lakásépítések a lakótelepi méreteket nem érték el és jellemzően szétszórva jelentkeztek. Figyelmet érdemlő nagyobb számú lakáslétesítés csak a Szabadság körút (ma: Löver körút) mentén indult 1966-ban. Elsőként a Kőfaragó téri lakótelep esetében beszélhetünk tömeges, telepszerű lakásépítésről. Ennek köszönhetően a tervidőszak végére az 1969–1970-ben átadott lakásszámok már jelentős növekedést mutattak. Ezzel vette kezdetét a három nagy lakótelep megépítése (1967–1985), amelynek köszönhetően enyhíteni tudtak Sopronban a súlyos lakásproblémákon. Kubinszky Mihály professzor többször is foglalkozott ezzel a témával a *Soproni Szemlében* megjelent tanulmányaiban és a *Sopron építészete a 20. században* című művében.¹ A célom az volt, hogy új információkat tegyek hozzá az eddigi megjelentekhez. Írásom a Kőfaragó téri, a József Attila és a Jereván lakótelep építéstörténetét ismerteti és folytatása a *Soproni Szemle* 2018. évi negyedik számában megjelent „Lakáshelyzet és lakásépítések Sopronban (1945–1990)” című tanulmányomnak.²

A Kőfaragó téri lakótelep építéstörténete (1967–1973)

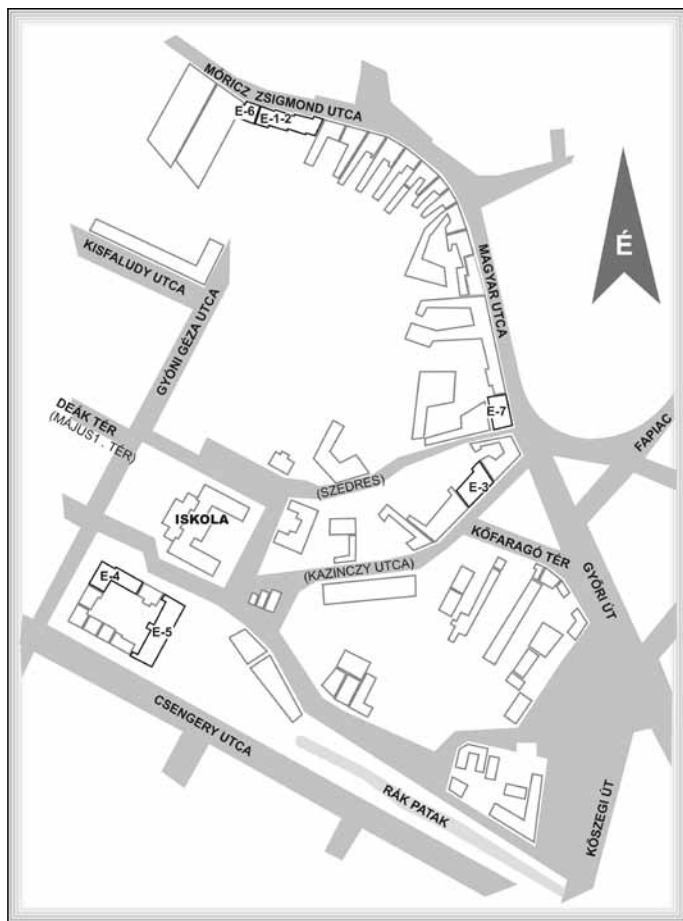
Az általános rendezési terv elfogadását követően (1962), a Győri Tervező Vállalat Soproni Tervező Irodája 1964-ben készítette el a részletes rendezési tervet, amelyet a Sopron Városi Tanács Végrehajtóbizottsága (továbbiakban: VB) 1964. július 31-én fogadott el.³ Eredetileg 550 lakás építését tervezték, majd több módosítást követően – főként lakásszám bővítésből adódóan – az utolsó változatot az Országos Tervhivatal 1966. augusztus 4-én hagyta jóvá. A Győri Házgyár elkészülte a kivitelezés megkezdéséig bizonytalan volt, ezért két alternatívát dolgoztak ki. Mindenképpen a panelos építési módot szerették volna előnyben részesíteni, de minden eshetőségre felkészülve a téglafalás, illetve a panelos kivitel terveit is kidolgozták. A Győri Tervező Vállalat készítette a beépítési tervet,

¹ Kubinszky Mihály: *Sopron építészete a 20. században*. Szeged – Tataháza, 2003

² Szeretném megköszönni a segítséget Horváth Péter Pálnak, a Soproni Múzeum önkéntesének, aki az ábrákat készítette. Kósa Istvánnak, aki a Beruházási Vállalat lebonyolítója volt és rengeteg információval és történettel segítette a munkámat. Hámori Gábornak, aki a Soproni Tervező Iroda Út-közmű csoportjának tervező mérnöke volt. Rosenstingel Antalnak, aki 1962-től dolgozott az építőiparban. Először a GYÁÉV, majd a Fertődi KTSz., végül 1976-tól a Beruházási Vállalat Soproni Kirendeltségének munkatársa volt (az utolsó időben mint kirendeltségvezető) és tevőlegesen részt vett a József Attila lakótelep és a Jereván lakótelep építésében. Mind a négyen személyes beszélgetéssel segítettek a munkámat és válaszokat adtak a felemerülő kérdéseimre.

³ Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (továbbiakban: MNL. GYMSM SL) XXIII. 502. Sopron Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága (továbbiakban: VB) iratai. 1968.05.03. ülés, melléklet, 2. napirendi pont, 1. p.

amelynek az alapkonceptiója a környék fő közlekedési útvonalának, a Kazinczy utcának a megszüntetése volt, ezzel a lakótelep két részre osztására nem került sor. A forgalom a Kazinczy utcán keresztül a Május 1. teret terhelte (ma: Deák tér), de a tervek szerint a majdan megépülő Csengery utcára irányítva a járműveket a Kazinczy utca a kulcsszerepét elveszítette (1. kép). A Városi Tanács a lakótelep generálkivitelezésével az ÉVM Győr-Sopron Megyei Állami Építőipari Vállalatot bízta meg, a lebonyolításra pedig a Győr-Sopron Megyei Beruházási Vállalattal kötött szerződést. A beruházások léptéke miatt ekkor már kirendeltséget hoztak létre Sopronban, így a korábban Győrben intézett ügyeket helyben tudták bonyolítani.⁴

1. ábra. A Kőfaragó téri lakótelep helyszínrajza az egyedi épületekkel
(Az ábrákat Horváth Péter Pál készítette)

⁴ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1968.02.23. ülés, melléklet, 2. napirendi pont, 1-5. p.

1. kép. A Kazinczy utca és az egykori Zita Otthon Fotó: Adorján Attila, 1968.
(Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 12089)

Az előkészítés közben számos nehézséget kellett elhárítani. A VB rendkívüli figyelemmel kísért minden eseményt. Az érintett szerveket folyamatosan beszámoltatta (pl.: Beruházási Vállalat, Tervcsoport) és a szükséges döntéseket rendre meghozta. Már induláskor különösen nehéz feladatnak bizonyult a területen fekvő telkek kisajátítása és az épületek szanálása. Ennek késedelmét az 1968. február 23-i ülésen jelezték, ezért a VB külön határozatot hozott, hogy a szakigazgatási szervek a zavartalan lebonyolítás érdekében az illetékességükhöz tartozó döntéseket soron kívül hozzák meg. Ez jelentette például: a bontásra kijelölt épületek értékelését, a kisajátítási eljárás lefolytatását és a beruházással kapcsolatos kooperáció megszervezését. Komplikált feladat volt a panelelemek szállítása, melyre a megoldást a 3 tengelyes „trélerek” jelentették, mivel a tengelynyomásuk alacsonyabb volt, mint az útvonalra eső hidak maximális terhelhetősége.⁵

A beépítés két ütemben történt, amelyeket térben a Kellner Sándor utca (ma: Király Jenő utca), időben a harmadik és negyedik ötéves terv választotta el egymástól. Az első ütem lakásainak építése a harmadik ötéves tervidőszakra estek, ami a Május 1. téri Általános Iskola és a Magyar utca közötti térséget jelentette (1. ábra). Ifj. Sarkady Sándor és Jankó Ferenc közös tanulmányában található ábra megjelöli a Móricz Zsigmond utcai bombakárokat és a benne megjelent visszaemlékezésben említi Kubinszky Mihály is a környéket ért pusztításokat, amely szintén hozzájárult, hogy a területet jelölték szanálás-

⁵ u.o.

ra.⁶ Az E-1-2 (Móricz Zsigmond utca 18.) jelű épületet építették fel elsőnek, majd ennek elkészülte után kezdődhetett a terület bontása, amely 82 lakás szanálását igényelte. 1968-ban kezdték meg az első ütemhez a bontást és a terület előkészítését, ami 1969 első negyedévéig tartott. E házak lakóit az első ütemben felépített, egyedi építésű lakóházakban helyezték el. Ennek megfelelően 69 db lakást a szanálásra került épületek lakóinak kellett átadni, öt család gondoskodott saját elhelyezéséről. Az E-1-2 jelű épület 17 lakásából 14-et a kisajátított és szanált lakások lakói kaptak. A legsúlyosabb problémát az őstermelők és kisiparosok elhelyezése jelentette, mert számukra csereműhelyt és borospincét a tanács kiutalni nem tudott. A kisajátított területen lévő gyümölcsfák és cserjék kiirtását az Erdészeti és Faipari Egyetem és az Erdészeti Technikum hallgatói végezték el társadalmi munkában. A szanálendő épületek bontását és a törmelék elszállítását a Csornai Petőfi Mg. Tsz. végezte. Ezen kívül bontási munkát több esetben magánszemélynek adtak ki. Elbontották a volt városi kórház épületét a Szedres (volt Kórház utca) mellett. Erre a sorsra jutott az egykori Kazinczy utca 1. (korábban: Betegház utca 1.), amely a Zita királyné magánkórház volt, majd Zita Otthon. Építési vállalkozóknak adták ki a bontását, akik ezért az épületből kinyerhető valamennyi anyagot megkapták.⁷ A Beruházási Vállalat 1970-ben engedélyt kapott a II. ütemben az alábbi épületek szanálására⁸:

- Ív utca 1, 2, 4, 6, 8.
- Kőfaragó tér 4, 5, 6, 7, 8.
- Kőszegi út 2, 4, 6, 8, 10.
- Kőszegi úti mérlegház
- Kőfaragó téri nyilvános WC és trafóállomás

A Húsipari Vállalatot a Kőszegi út 10. szám alatt lévő telephelyért (Marlovits-telep) kárpótlták. Cserébe a Tánacsics Mihály utcai egykori katonai raktárból kapott, illetve vásárolhatott hozzá raktárterületet. A Petőfi Mg. Tsz. a bontást nem végezte el időben, így a GYÁÉV kártérítési igényt jelentett be, mert az A-12-es épület alapozását akadályozta. Felszólításra végül lebontották a raktárt.⁹ Kapcsolódó feladat volt a Kőszegi úti kazánház és a lakások központi fűtését biztosító távvezeték kiépítése. 1968-ban kezdték el, mivel 1969 telére már az egyedi építésű lakásokat kellett a kazánnak ellátnia.¹⁰ A kiépült kazánokkal, a teljes üzemeltetési feladatot (mintegy 1100 lakás fűtése) 40 fős munkáslétszámmal működtették.¹¹

⁶ *iff. Sarkady Sándor – Jankó Ferenc: Amerikai és szovjet légitámadások Sopron ellen: Winkler Oszkár bombakár-felmérési jegyzéke. Soproni Szemle 70 (2016), 319, 321.*

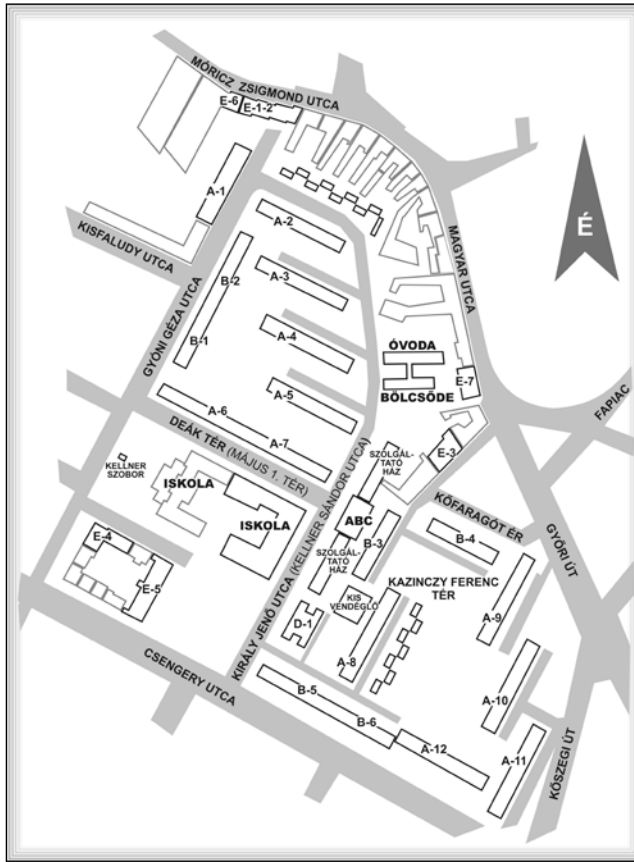
⁷ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 7007/1970, Bontási vállalkozási szerződés

⁸ u.o. 7007/1970, Kőfaragó téri szanálás bontási engedélye, Húsipari Vállalat kártalanítása

⁹ u.o. 7007/1970, Marlovits-telep bontása

¹⁰ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1968.02.23. ülés, jegyzőkönyv, 2. napirendi pont, 3. p.

¹¹ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8003/1973, Kőfaragó téri lakótelep fűtése (1969. augusztus 7-én kelt levél)

2. ábra. A Kőfaragó téri lakótelep tervezett helyszínrajza

1968-ban elkészültek az E-1-2, E-3, E-4, E-5 jelű egyedi építésű háztömbök. Az ütemezés szerencsés volt, mert 1969-ben indult meg a Győri Házgyár szerelőszalagja, így a panelelemek szállítása megoldódott. 1969-ben realizálódtak az A-6, A-7 és B-1, B-2 jelű lakások, valamint az I. ütemet ellátó kazán és a Gyóni Géza utcai közművek. Már közben megkezdték a második ütem kisajátítási eljárását. 1970-ben az I. ütemre tervezett lakások mellett befejezték a B-5 és B-6 jelű lakásokat, mert így tudták a harmadik ötéves terv (1966–1970) lakásszámait teljesíteni. Ekkor készültek el a Kellner Sándor utcai (ma: Király Jenő utca) közművek és zárult az első ütem. 1971-ben felépültek az A-11, A-12 jelű épületek és járulékos beruházásként a 8 tantermes iskola – amelynek ünnepélyes átadása szeptember 1-én történt¹² – valamint az ABC áruház (410m²) és a II. ütem kazán. Az ABC még egy éve sem üzemelt, amikor szóba került (az 1973. április 20-i VB ülésen), hogy nagyon nagy a zsúfoltság és bővítésre lenne szükség. A felvetést elutasították

¹² MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1972.03.08. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, 11. p.

2. kép. Régi és új szembeállítása Fotó: Finta Béla, 1972.
(Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 70732)

azzal, hogy a mérete az előírt normáknak megfelelően épült, így nincs lehetőség ezen változtatni. 1972-ben készült el a II. ütem közmű, a szolgáltatóház, az óvoda-bölcsőde, majd 1973-ban következtek az utak és a parkosítás. 1972-ben többletkapacitás biztosításával vállalta a Fertődi Építőipari Szövetkezet, hogy azévből elkészíti a 8 lakásos házat (E-6). Az építést határidőre befejezte, csupán a gázszerelési munkák miatt csúszott ki az időből, így 1973. január végén adták át.¹³ Ellenben a lakótelep összes panelházának átadása még 1972-ben megtörtént. 1973. október 5-én tartották a VB ülésén a beszámolót a Kőfaragó téri lakótelep beruházási programjának teljesüléséről.

1032 lakás épült házigyári technológiával, míg 87 lakás téglafalal építéssel, összesen: 1119 új lakás létesült. Ha hozzászámítjuk az E-6, és E-7 épületeket, akkor 1131. A villamos táplálást 4 db transzformátor állomás biztosította, 10kV-os primerhálózattal betáplálva. A teljes közműhálózat még tartalmazott: választott rendszerű csapadék- és szennyvízhálózatot, vízvezetékét és alacsony nyomású gázvezetékét. A beszámolóban kiemelték a problémákat is. A szanalást, amelyben gondot jelentett a bontást végző vállalkozók nagy száma. A rossz talajmechanikai felmérést, ami azt jelentette, hogy menet közben kellett egyes épületeknél az alapozás módját megváltoztatni. A szeméttárolók a szerelőszinten lettek elhelyezve. Szűk volt a méretük, vezetékes vízzel és csatornaösszefolyóval nem látták el azokat, így a tisztítás nehezen volt megoldható.

¹³ u.o. 1973.01.26. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, 3. p.

A hőközponttal rendelkező épületeknél a fűtési szezonban gondot jelentett a zajártalom, amelynek okozója a hőközpont melegvíz-keringető szivattyújának működése volt. A helyzeten javított, hogy ezeket 1972-ben az IKV olasz importszivattyúkra cserélte. Az alig egy éves működés során kiderült, hogy az összes kapcsolódó, vagy járulékos beruházást (iskola, óvoda, bölcsőde, szolgáltatókombinát) „alul tervezték”.¹⁴ A lakótelep szanalási tervét 1967-ben, majd a beépítési tervet 1968-ban Szentpály Árpád, Varga László és Winkler Oszkár készítette. A megtalálható levéltári dokumentumok alapján az épületek felelős tervezői voltak (valószínűleg nem teljes a felsorolás): Szalai Győző, Kocsis A., Foltányi Miklós, illetve Rosta János. Az E-6, E-7 épületek nem tartoztak eredetileg a tervekhez, ezek építését az 1967. júniusi helyszíni bejárásán döntötték el, amikor látták, hogy a Móricz Zsigmond utca 12. és a Szedres köz 2. állapota olyan rossz, hogy célszerűtlen lenne a felújításuk. Előbbit 8, utóbbit 4 lakással építették fel. Az A-2, A-3, A-4, A-5 épületek esetében 1969-ben úgy döntöttek, hogy az átjáró lépcsőház megszüntetésével 4 db plusz lakás alakítható ki, így ezekben az épületekben 56 helyett 60 lakást realizálhattak. Az E-6 jelű, egyedi épületet a Fertődi Építőipari Szövetkezet kivitelezte. Tervezője Varga László volt, 1973.03.01-én adták át.¹⁵ Kapcsolódó beruházásként ABC, egy 8 tantermes iskola, óvoda, bölcsőde és egy szolgáltatóház valósult meg. Az ABC kisáruházat 1971. október 4-én nyitotta meg 400 m²-es alapterülettel a Soproni Élelmiszer-kereskedelmi Vállalat. A szolgáltatóházban helyet kapott Patyolat gyors tisztító, férfi és női fodrászat, kozmetika és virágüzlet. Egy tervezett kisvendéglő nem épült meg.¹⁶

Jelölés	Lakcím	Lakás-szám	Építés	Ütem	Típus	Átadás-átvétel
E-1,2	Móricz Zsigmond utca 18.	17	egyedi	-	szövetkezeti	1968.
E-3	Kőfaragó tér 2.	11	egyedi	-	állami	1968.
E-4	Deák tér 66, 68.	21	egyedi	-	állami	1968.
E-5	Deák tér 72.	38	egyedi	-	állami	1968.
A-1	Gyóni Géza utca 4-6-8-10.	56	panel	I.	állami bérlakás	1970.
A-2	Király Jenő utca 2-4-6-8.	60	panel	I.	szövetkezeti	1970.
A-3	Király Jenő utca 10-12-14-16.	60	panel	II.	szövetkezeti	1970.
A-4	Király Jenő utca 18-20-22-24.	60	panel	II.	szövetkezeti	1970.

¹⁴ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1973.10.05. ülés, melléklet, Beszámoló a Kőfaragó téri lakótelep beruházási programjának teljesüléséről

¹⁵ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8003/1973

¹⁶ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 7011/1971, szórólap, október 4-én hétfőn megnyílik a 3. számú Élelmiszer ABC Áruház

A-5	Király Jenő utca 26-28-30-32.	60	panel	I.	szövetkezeti	1970.
A-6	Deák tér 53, 55, 57, 59.	56	panel	I.	állami bérlakás	1969.
A-7	Deák tér 61, 63, 65, 67.	56	panel	I.	állami bérlakás	1969.
A-8	Kazinczy tér 8, 9, 10, 11.	60	panel	II.	állami bérlakás	1972.
A-9	Kazinczy tér 4, 5, 6, 7.	60	panel	II.	szövetkezeti	1972.
A-10	Kőszegi út 2/A, 2/B, 2/C, 2/D.	60	panel	II.	OTP	1972.
A-11	Kőszegi út 4A, 4B, 4C, 4D.	60	panel	II.	szövetkezeti	1971.
A-12	Csengery utca 85, 87, 89, 91.	60	panel	II.	állami bérlakás	1971.
B-1	Gyóni Géza utca 7, 9, 11.	42	panel	I.	szövetkezeti	1969.
B-2	Gyóni Géza utca 1, 3, 5.	42	panel	I.	szövetkezeti	1969.
B-3	Kazinczy tér 12, 13, 14, 15.	45	panel	II.	szövetkezeti	1972.
B-4	Kazinczy tér 1, 2, 3.	45	panel	II.	szövetkezeti	1972.
B-5	Csengery utca 73, 75, 77.	45	panel	I. (II.)	állami bérlakás	1970.
B-6	Csengery utca 79, 81, 83.	45	panel	I. (II.)	állami bérlakás	1970.
D-1	Király Jenő utca 7.	60	panel	II.	állami bérlakás	1972.
Összesen:		1119				

1. táblázat: A Kőfaragó téri lakótelep házainak adatai¹⁷ (2. ábra).

Megnevezés	Közterület	Felelős tervező	Átadás-átvétel
8 tantermes iskola	Király Jenő utca 34.	Varga László	1971.08.18.
ABC kisáruház (3. számú Élelmiszer ABC Áruház)	Király Jenő utca 3.	Varga László	1971.08.31.
Szolgáltató épület	Király Jenő utca 5.	Deák Béla	1972.05.17.
40 férőhelyes bölcsőde	Király Jenő utca 1.	Láng János	1972.11.14.
75 férőhelyes óvoda	Király Jenő u. 1.	Láng János	1972.11.14.

2. táblázat: A GYÁÉV kivitelezésében és Soproni Tervező Iroda munkatársai által megvalósult járulékos beruházások.¹⁸

¹⁷ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 7007/1970, 7011/1971, 8003/1973. Átadás-átvételi jegyzőkönyvek

¹⁸ u.o.

Jelölés	Lakásszám	1 szobás	1,5 szobás	2 szobás	2,5 szobás
E-1,2	17	-	5	6	6
E-3	11	2	-	-	9
E-4	21	-	-	21	-
E-5	38	4	-	34	-
A-1, 6, 7	56	-	8	36	12
A-2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12	60	-	8	44	8
B-1, 2	42	-	4	31	7
B-3, 4, 5, 6	45	-	4	37	4
D-2	60	-	20	40	-
Összesen:	1119	6	145	815	153

3. táblázat: A lakótelepen épülő lakások nagyság szerinti eloszlása.¹⁹

3. kép. Játszótér a Kőfaragó téri lakótelepen Fotó: Finta Béla, 1975 körül
(Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 71025)

¹⁹ Soproni Múzeum, Helytörténeti gyűjtemény, Aprónyomtatványok, Leltári szám: A.85.79.2, Beszámoló a Kőfaragó-téri lakótelep beruházási programjának teljesítéséről

A József Attila lakótelep építéstörténete (1972–1979)

1965-ben a Győri Tervező Vállalat Soproni Tervező Irodája elkészítette a részletes rendezési tervet a GYSEV vasútvonaltól délre, a József Attila utcától keletre, a József Attila utca – Nyéki utca – Vas Gereben utca által határolt területre, ahova 496 lakást terveztek a meglévő 32 lakás mellé, így az 528 lakásra nagyjából 1900 lakónak megfelelő városrész kialakítását vizionálták. Az első megoldás már kezdetben magában foglalta következőket: 40 férőhelyes bölcsőde, 75 férőhelyes óvoda, 500 m²-es ABC áruház, orvosi rendelő, általános iskola és kollégium. Mivel az általános iskola és a kollégium miatt a postás sportpályát kellett volna megszüntetni, ezért a VB tagok nem fogadták el a javaslatot és a döntést későbbi időpontra halasztották, amikor világos lesz számukra a sportpálya és a tervezett épületek egymáshoz viszonyított elhelyezkedése.²⁰ 1971. január 25-én a Sopron Városi Tanács VB Közlekedési Osztályán tartott egyeztetésen megtörtént a végleges helykijelölés az érintettekkel egyeztetve. A tervezést a kezdetektől Ligeti Gizella végezte. 1971-ben 4 ütemre tervezte az építést, az I. ütemet 160, a II–IV. ütemeket 80–80 lakással, így összesen 400 lakás kialakítását tervezték a lakótelepen. Tartalmazta az óvoda (75 fős), bölcsőde (40 fős) és az ABC megépítését is.²¹ A beépítési tervet 1972-ben készítette el a Lakó és Kommunális Épületeket Tervező Vállalat (LAKÓTERV). Az épületegységek szerkezete a francia Outinord vagy alagútzsalus technológiához igazodott.²² Annak ellenére, hogy négy ütemet fogadtak el, már 1973 kora tavasszal felmerült a 32 lakásos épület (József Attila utca 7.) szanálásának lehetősége az ötödik ütem biztosításához, így még ebben az évben módosították a terveket. Az egykori Károly-laktanyának a bombázásokat követően megmaradt tömbje az Állami Szanatórium kezelésben állt és szolgálati lakásokat biztosított benne a dolgozóinak. A szanálás esetére hasonló mennyiségű vállalati bérlakást igényelt cserelakásként. A szekciók változtatásával négy helyett öt ütem valósulhatott meg. Ekkor módosult az I. ütem 178 lakásra, a II–IV. ütemek 80-ról egyenként 90 lakásra és ez eredményezte, hogy további 90 lakással, vagyis az V. ütemmel bővült a lakótelep (3. ábra). Ekkor még arra kérték a tervezőt (Ligeti Gizella), hogy csak beépítési mélységig tervezze az ötödik ütemet, mert a szanálások ügyében a tárgyalások még folyamatban voltak.²³ A József Attila utca 7. (32 lakás) szanálása 1974-ben vált véglegessé.²⁴

A tényleges munkák 1973 tavaszán indultak meg a közmű kiépítésével, amelyre a szerződést 1972-ben kötötte meg a VB Tervosztálya a Beruházási Vállalattal. A gázhálózat építését nem vállalta egy cég sem, ezért tárgyalásokat kezdeményeztek és a helyzetet sikerült rendezni, mivel a Észak-Dunántúli Közműipari és Mélyépítő Vállalat végül elvállalta a megbízást. A késedelmes kezds miatt számolni kellett azzal, hogy később fejezik be,

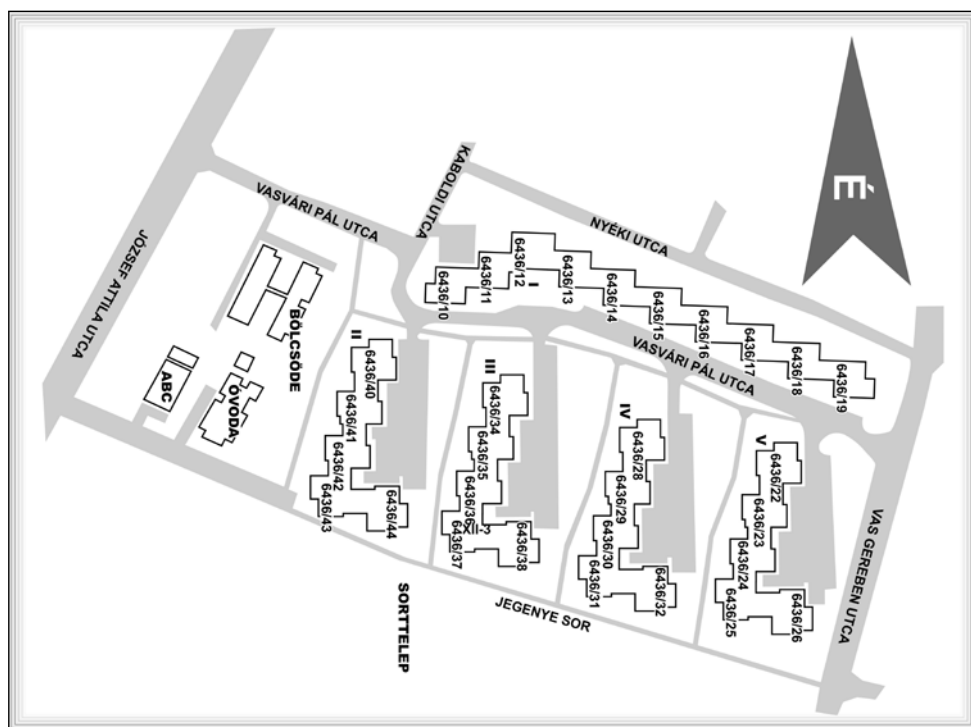
²⁰ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1965.03.26. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, 2. p.

²¹ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 7025-2/1971, Tervek

²² *Kubinszky Mihály*: Sopron építészete a 20. században. Szeged – Tatabánya, 2003, 93. p.

²³ u.o. 8018/1973

²⁴ u.o. 8010/1974, Jegyzőkönyv

3. ábra. A József Attila lakótelep helyszínrajza

minthogy az építőipari vállalat az építéssel elkészül.²⁵ Végül a munkálatokat 1973. novemberben zárták, így a közmű átadására 1973. december 21-én sor került.²⁶ A kivitelező kérte beruházót, hogy a folyamatosság biztosítása érdekében, amikor az első ütemet elkezd, rendelje meg a II. ütem tervezését a LAKÓTERV-nél.²⁷ 1974. november 9-én a VB határozatot hozott az IKV tevékenységének kiterjesztéséről a lakótelep kazánházainak üzemeltetésére, amivel a hőszolgáltatás történik. Később, mind az öt ütem elkészültével, 5 olajtüzelésű kazánt működtetett az IKV, lakótömbönként egyet-egyet.²⁸ Az 1974. júniusi megbeszélés alkalmával több problémát orvosoltak. Az ÉDÁSZ vállalatot kérték, hogy az épület északi oldalán elhelyezkedő 10 kV-os kábelt helyezze mélyebbre, mert az magasan van. Apróbb gondok is felléptek: az első ütem lakásainak számozásához az alu-

²⁵ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1975.05.16. ülés, jegyzőkönyv, 7. napirendi pont, 20. p.

²⁶ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8018/1973, Átadás-átvételi jegyzőkönyv

²⁷ u.o. 8059/1972, jegyzőkönyv

²⁸ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai 1974.11.29. ülés, melléklet, 6. napirendi pont, 1. p.

mínium betűk nem érkeztek meg. Jelezték a következőt: ha nem érkezik meg az átadásra, akkor a számokat ceruzával írják az ajtókra. 1974 tavaszán már hivatalos levelezés zajlott az ABC szükségességéről, mert az ott lakók egyre gyakrabban vetették fel annak hiányát.²⁹ Az ötödik ütem sorsa 1974 júliusában dőlt el véglegesen. Az OTP saját beruházásban vállalta a megépíttetését. Szociálpolitikai kedvezménnyel, a munkáslakás-akció keretében valósította meg. Az úgynevezett munkáslakás-akció 1973-ban indult, amelynél az OTP hitel és a munkáltató által a dolgozóknak nyújtott vállalati támogatás, munkáltatói kölcsön biztosította a vételárat. Ezzel az állam próbálta segíteni a speciális emberi helyzeteket, mint az ingázás, kétlakiság. Azokat segítette ez elsősorban, akik nem rendelkeztek nagyobb kezdőtőkével a lakásvásárláshoz, így rászorultak az állam és a vállalat segítségére. Még egy feltételt kért az OTP képviselője, hogy a területet a Városi Tanácsnak kell biztosítania. Mivel állami tulajdon volt, és a tanács vállalta a területen a szanálás elvégzését és a többi ütemhez hasonlóan a közmű kiépítését, megoldódott helyzet. Mindeközben (1974 nyarán) megkezdődtek az ABC létesítésével kapcsolatos szanálási és területbiztosítási intézkedések.³⁰

Ütem	Megnevezés (jelölés jegyzőkönyvekben)	Lakás-szám	Lakásszám ütemre	Műszaki átadás	Felelős tervező
I.	I. ütem 1. sz. (C1)	52	178	1974.09.03.	Ligeti Gizella
	I. ütem 2. sz. (C2)			1974.09.03.	Ligeti Gizella
	I. ütem 3. sz. (B)			1974.09.03.	Ligeti Gizella
	I. ütem 4. sz. (A1)	18		1974.12.12.	Ligeti Gizella
	I. ütem 5. sz. (A2)	18		1974.12.16.	Ligeti Gizella
	I. ütem 6. sz. (A3)	18		1974.12.16.	Ligeti Gizella
	I. ütem 7. sz. (A4)	18		1974.12.30.	Ligeti Gizella
	I. ütem 8.sz. (A5)	18		1975.03.06.	Ligeti Gizella
	I. ütem 9. sz. (A6)	18		1975.03.26.	Ligeti Gizella
	I. ütem 10. sz. (A7)	18		1975.05.22.	Ligeti Gizella
II.	II. ütem 1. sz.	18	90	1976.03.22.	Ligeti Gizella
	II. ütem 2. sz.	18		1976.01.29.	Ligeti Gizella
	II. ütem 3. sz.	18		1975.12.22.	Ligeti Gizella
	II. ütem 4. sz.	18		1975.12.22.	Ligeti Gizella
	II. ütem 5. sz.	18		1975.12.22.	Ligeti Gizella

²⁹ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8010/1974, József Attila lakótelepen kereskedelmi egység létesítése

³⁰ u.o. 8010-19/1974, 8010-27/1974

III.	III. ütem 1. sz.	18	90	1976.11.30.	Ligeti Gizella
	III. ütem 2. sz.	18		1976.10.01.	Ligeti Gizella
	III. ütem 3. sz.	18		1976.10.01.	Ligeti Gizella
	III. ütem 4. sz.	18		1976.10.01.	Ligeti Gizella
	III. ütem 5. sz.	18		1976.10.01.	Ligeti Gizella
IV.	IV. ütem 1. sz.	18	90	n.a.	Ligeti Gizella
	IV. ütem 2. sz.	18		n.a.	Ligeti Gizella
	IV. ütem 3. sz.	18		n.a.	Ligeti Gizella
	IV. ütem 4. sz.	18		n.a.	Ligeti Gizella
	IV. ütem 5. sz.	18		n.a.	Ligeti Gizella
V.	V. ütem 1. sz.	18	90	1978.	Ligeti Gizella
	V. ütem 2. sz.	18		1978.	Ligeti Gizella
	V. ütem 3. sz.	18		1978.	Ligeti Gizella
	V. ütem 4. sz.	18		1978.	Ligeti Gizella
	V. ütem 5. sz.	18		1978.	Ligeti Gizella
	Összesen:	538			

4. táblázat: A lakótelep épületeinek a kivitelezője a Fertődi Építőipari Szövetkezet, tervezője a LAKÓTERV (3. ábra).³¹

Megnevezés	Műszaki átadás	Felelős tervező
Bölcsőde 60 férőhelyes	1979.09.21.	Vajda Géza
Óvoda 75 férőhelyes	1979.08.31.	Vajda Géza

5. táblázat: Egyéb GYÁÉV beruházások a József Attila lakótelepen³²

A harmadik és negyedik ötéves tervidőszaknak különösen nagy nyomatókat adtak, hogy a célcsoportos lakásépítések teljesüljenek. A Városi Tanács VB és a Tervosztály folyamatosan intézte az ügyeket és ellenőrizte az időszakos állapotokat. Előfordult, hogy a tervidőszak vége felé az MSZMP Sopron Városi Pártbizottsága is „közbeszólt”, ahogyan az történt az 1974. július 25-i ülésén. A negyedik ötéves tervi előirányzatok helyzetét tárgyalták és feladatokat fogalmaztak meg, amelyek elég általánosak voltak ahhoz, hogy utasításként értelmezzék az építkezésekben résztvevők. Intézkedési terv kidolgozására adtak utasítást és az alábbiakat közölték – idézet a jegyzőkönyvből:

³¹ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8010/1974, 8002/1975, 8004/1976, 8003/1977, 8004/1978, 8009/1979, 8006/1980. Átadás-átvételi jegyzőkönyvek.

³² u.o.

- az ötéves tervi építkezések teljesítve legyenek,
- a József Attila lakótelepen a lakásokat gátló körülmények szűnjenek meg,
- segíteni, hogy a munkáslakás-akció minél szélesebb mértékben kibontakozzék,
- megvizsgálni, hogyan lehet minél nagyobb mértékben alkalmazni a város területén a házigyári elemeket,
- miként lehet bővíteni a város területén az épületfelújításoknál az építőipari kapacitást,
- hogyan lehet bővíteni a városban a zöldség és gyümölcs ellátást.

Kinyilvánították még, hogy az 1975. évi célcsoportos és minden egyéb állami beruházás 452 db lakását mindenképpen biztosítani kell. A munkáslakás-akció kiszélesítését hangsúlyozták és számos probléma megoldásához felelőst jelöltek ki, több esetben Dr. Erdély Sándor tanácselnököt.³³ Megismerve az említetteket már érthető, hogy az 1975. évben átadásra kerülő lakások esetében a műszaki átadások időpontegyeztetésén Dr. Erdély Sándor és Váczi Miklós, a Városi Pártbizottság osztályvezetője miért is voltak jelen. Mellettük természetesen az érintett vállalatok képviselői is ott voltak. Valószínűleg, az 1975-ben záródó negyedik ötéves terv teljesítéséről volt szó, így ők a megjelenésükkel az átadások fontosságának és a tervek elvárt teljesítésének adtak súlyt. A megbeszéléseken összegezték az 1975-ben átadásra kerülő lakásszámokat és minden jelenlévő ígéretet tett, hogy ki-ki a saját területén minden segítséget megad.³⁴ 1975. márciusban adták ki a IV. ütem építési engedélyét.³⁵ Szintén 1975. májusban adták át az I. ütem közvilágítását és parkosítását. 1975. szeptember 23-i megbeszélésen már az alagútzsalus technológiával készült épületek további helybiztosítását beszélték meg az északnyugati városrészre (Jereván lakótelep), illetve egyeztették, hogy milyen lakásszámokat biztosítanak a Fertődi Építőipari Szövetkezet által biztosított technológiának az ötödik ötéves tervidőszakban.

Az akkori lakásépítési viszonyok között nem volt ritka, hogy az egyik lakótömbben már lakók voltak, a mellette lévőben még szereltek vagy a szomszédos területen építkeztek. Ilyen esetben előfordult, hogy a lakók éveken át földutakon közlekedtek, vagy közvilágítás nélkül voltak. Így a József Attila lakótelep esetében az I. ütemben beköltöző lakóknak kellett elviselni a párhuzamosan zajló építkezések okozta kellemetlenségeket. 1976 januárjában 10 tömb nevében (178 lakás) nyújtottak be panaszt a József Attila lakótelepen. Kifogásolták, hogy a lámpaoszlopok fel vannak állítva, mégis sötétben sínylődik az egész lakótelep, s ezt „a társadalom számára nemkívánatos személyek” ki is használják. Több magányosan közlekedő nőt megijesztettek, zaklattak, megtámadtak, egy fiatal asszony kórházba is került állkapocstöréssel. Sokan dolgoztak esti és éjszakai műszakban, így a dolgozó nők nem mertek hazamenni, a férjek kísérték haza őket. Ez ügyben kérték a közvilágítás megoldását. A VB Tervosztálya az alábbi választ adta: a közvilágítási hálózat

³³ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8010/1974, Intézkedési terv

³⁴ u.o. 8002-5/1975, Emlékeztető

³⁵ u.o. 8002-7/1975, Határozat, IV. ütem építési engedély

4. kép. Épül a József Attila lakótelep Fotó: Torma József, 1976 körül
(Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 71543)

átadását és üzembe helyezését 2 oszlop hiánya akadályozza, amelyeket az építési területen lévő romok miatt nem tudnak felállítani. A Beruházási Vállalat felszólítására a kivitelező február végéig vállalta, hogy légrögzetekkel megoldja a hiányzó két oszlop áthidalását és bekapcsolja a közvilágítási hálózatot.³⁶

1976-ban a 32 lakásos épületet szanálták, a terepet rendezték.³⁷ Az akadály elhárult, így 1978-ban az ötödik ütem átadásával a lakótelep építése befejeződött. A járulékos építkezések voltak még hátra. 1978. január 11-én egyeztettek a leendő óvoda és bölcsőde helyén álló épület bontásáról. Megállapodtak, hogy robbantással történik a szanálás.³⁸ 1979-ben az óvoda és a bölcsőde átadásra került. A bekötőút és a csapadékvíz-csatornázás terveit még 1975-ben készítette el LAKÓTERV, a műszaki átadás 1979. november 21-én történt meg.³⁹ 1980. június 23-i levelében a Beruházási Vállalat a Győr-Sopron Megyei Állami Építőipari Vállalattal közölte: az óvoda és bölcsőde megépítésével a József Attila lakótelep beruházása befejeződött. Kérték a GYÁÉV felvonulási épületének elbontását, mert parkosítandó területen állt.

³⁶ u.o. 8004-8/1976, Kérelem az ÉDÁSZ igazgatójához

³⁷ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1977.02.11. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, 8. p., 2. napirendi pont, 7. p.

³⁸ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8004/1978, Jegyzőkönyv, A József Attila u. 7. bontása robbantással

³⁹ u.o. 8002/1975, 8009/1979

A Jereván lakótelep építéstörténete (1973–1985)

1973 késő tavaszán, földmunkavégzés és tereprendezés kezdődött a város északnyugati határában elterülő Ibolyaréten. Gömöri János régész a kezdetektől figyelemmel kísérte a terepet, majd az első telepnyomok megjelenése után, Tomka Péter régésszel a helyszínrre siettek – aki akkor egy korábbi ásatása feldolgozását végezte a Soproni Múzeum Fő téri épületében (Fabricius-ház). Ugyanebben az időben Jerem Erzsébet a várostól északra lévő Bécsi-dombon éppen ásatást vezetett, hogy a kora-kelta lelőhelyen a 19. század végén megtalált sírok helyét azonosítsa és rögzítse. 1973. augusztus 13–14-én, ők hárman együtt végezték a terep bejárását. A több korszakba is betekintést nyújtó felfedezés őskori maradványait Jerem Erzsébet, az Árpád-korit Gömöri János határozta meg. Az Urnamezős, Hallstatt és La Tène kultúra nyomait azonosítva akkor még talán nem is sejtették, hogy milyen jelentős kelta településre bukkantak. A több mint 10 éven át tartó építkezések idején, sőt azok befejezését követően is, még éveken át folytak feltárások a környéken.⁴⁰ Az Árpád-kor nyomait maguk után hagyó elődöket követően mintegy ezer évnél kellett elmúlni, hogy ismét lakója legyen a területnek, és a Jereván lakótelep felépítésével Sopronban soha nem látott méretű vállalkozásba kezdjenek. A 19. századtól az 1970-es évekig tekintve, az urbanizációval együtt végbement változások szinte minden területét jelentősen befolyásolta az itt megvalósult „város a városban”. Sopron vízellátását kellett új telephely bekapcsolásával megoldani. Módosították a villamosenergia-ellátást, a gázellátást. A közúti közlekedés átszervezését igényelte és a tömegközlekedés fejlesztését. Járulékos beruházásokkal kellett az itt lakókat kiszolgálni (ABC, iskola, bölcsőde, óvoda, szolgáltató kombinát ...), ezenkívül élhető, kellemes környezetet kellett teremteni a parkosítással és köztéri szobrok elhelyezésével. Mindez, helyi viszonylatban soha nem látott számú munkás, hivatalnok és tervező munkáját és együttműködését igényelte!

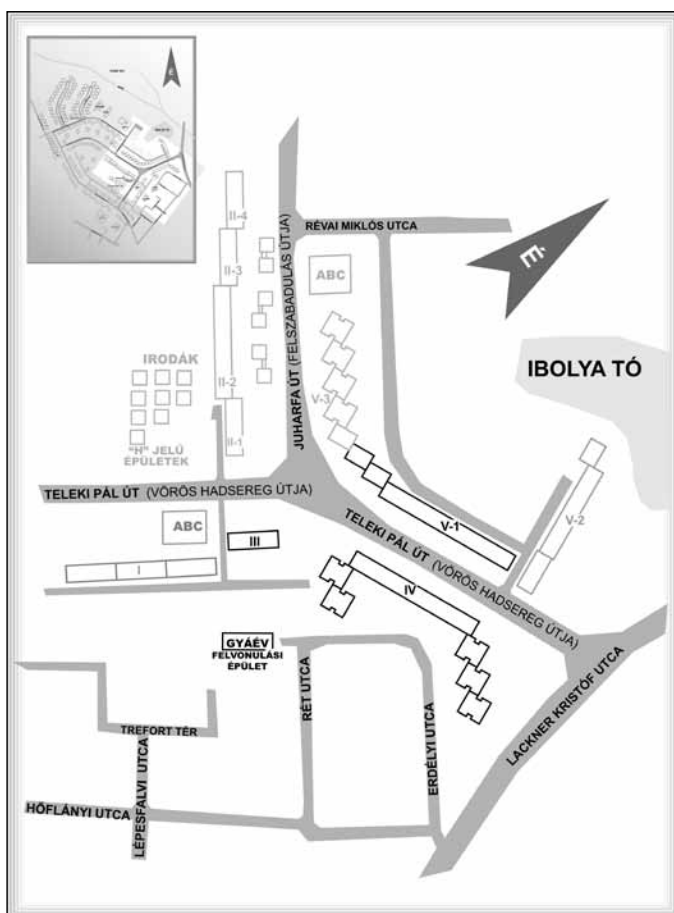
Ekkor a Kőfaragó téri lakótelep már a befejezéséhez közeledett és a negyedik ötéves tervben 865 lakást kellett a városban felépíteni, amiből 1972-ben hiányzott még 475 lakás.⁴¹ Csak úgy tudták elérni az előirányzatot, ha időben elindul az északnyugati városrészen az építkezés. Megyei és Városi Tanács VB ülések sorát kellett megtartani, ahol fontos döntéseket kellett meghozni. A korábbi években hosszú tervezés és egyeztetés zajlott számos vállalat között. Azt azonban senki nem gondolta, hogy egy, az 1960-as években megkezdett fejlesztés (ami Sopron ivóvízhálózatát érintette), kulcskérdés lesz a lakótelep építésének indításakor.

1960 körül már többször fellépett a városban vízhiány. Oka, hogy a lakossági és ipari vízigény megnőtt, ezen kívül a fürdőszobák mellett a vízőblítéses WC-k is kezdtek általánossá válni. A megoldást keresve, 1963 novemberében átadták a kőhidai vízművet.⁴² Időközben tervbe vették a fertőrákosi vízmű megépítését és bekapcsolását, akkor még

⁴⁰ Gömöri János régésszel történt személyes beszélgetés alapján, valamint az alábbi kiadvány alapján: Sz. Burger Alice (szerk.): Az 1973. év régészeti kutatásai (Régészeti Füzetek I/27.). Budapest, 1974.

⁴¹ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1972.08.11. ülés, melléklet, 5/a. napirendi pont, 6. p.

⁴² u.o. 1966.09.09. ülés, melléklet, 3. napirendi pont, 1-5. p.

4. ábra. Az Északnyugati városrész (Jereván lakótelep) I/A. ütemének helyszínrajza

nem azzal a céllal, hogy kiváltsák a lakótelep építési területe által csorbított északnyugati vízgyűjtőterületet. 1969-ben megtörtént az északnyugati lakótelep (Jereván lakótelep) végleges helykijelölése és megkezdték az előkészítőmunkákhoz az egyeztetést az érintettekkel. Ekkor alakult úgy, hogy az építkezés miatt a Bánfalvi-galéria ipari vízszolgáltatásra való átkapcsolását javasolták a Városi Tanács VB-nek. Még a 19. századi tervek jelölték ki vízgyűjtő területként a Soproni-hegység és a Bécsi-domb között elterülő somfalvi és bánfalvi medencét, amelyek talajvízének kitermelésére a vízmű megépítésekor két galériavezetékot hoztak létre. A Somfalvi-galéria északnyugati irányban haladt az Ikva-patak mentén, a Bánfalvi-galériát pedig déli irányban fektették le a Faraktár területén levő kútig.⁴³ Előbbi napjainkban is fontos részét képezi a város vízellátásának.

⁴³ Boronkai Pál: Sopron vízellátása. Soproni Szemle 13 (1959) 3. 15. p.

A lakótelep-építés kezdetén senki nem gondolta, hogy Sopron vízellátását alapjainban átalakító események zajlanak. 1970. október 27-én szakértői döntés született, hogy a Bánfalvi galériát és az Ibolyaréti kutat még ipari vízellátás céljából sem szabad használni, mert az építendő toronyházak állékonyságát veszélyezteti és a tervezett alapozása szempontjából sem lenne megnyugtató, ha alatta a víztermelés tovább folyrna. A közelben lévő Faraktári kutat javasolta a szakvélemény esetleg ipari vízellátás céljára megtartani. Ez azt jelentette, hogy a megszüntetésével 1000 m³/nap vízmennyiséggel csökken a vízmű víztermelése. Akkoriban a város nyári csúcsfogyasztása 14–15 ezer m³/nap között mozgott. Ezt csak fertőrákosi kutak bekapcsolásával lehetett pótolni, amit 5000m³/nap körülire becsültek. 1971-re tervezték a fertőrákosi kutak átadását, ami ekkortól rendkívüli fontosságúvá vált azért, hogy az építkezést időben el lehessen kezdeni.⁴⁴ 1971. január 8-án a VB határozatot hozott, ami az alábbiakat rögzítette: a Bánfalvi galériát és az Ibolyaréti kutat 1972. december 31-ig az ivóvíz hálózatról le kell kapcsolni. A Faraktári kutat ipari vízfelhasználásra szerették volna először megtartani, de később úgy döntöttek, hogy azt is megszüntetik. Ütemezés szempontjából is utasítást adtak: a Fertőrákosi Vízmű belépésének meg kell előznie az említett galéria és a kút lekapcsolását. Végül az eredeti határidőt túllépve, a Fertőrákosi Vízmű műszaki átadása 1972. szeptember 28-án, az üzembe helyezés pedig 1973. április 20-án volt.⁴⁵ A kivitelezés során a Pozsonyi úti átemelőtelep folyamatos működését biztosítani kellett, hogy a technológiai szerelés alatt is, a város vízellátása rendben legyen. Ideiglenes épületben elhelyezett 2 db szivattyú segítségével érték el a folyamatos vízszolgáltatást.⁴⁶ A VB jelentésében is úgy értékelték, hogy igen lényeges fejlesztés valósult meg. Két probléma is megoldódott. A korábbi vízellátási nehézségeket megszüntették, valamint indulhatott a munka, hogy furcsa módon a káposztaföldek helyén szokatlan magasságú és nagyságú városrész emelkedjék.⁴⁷

1969-ben a VB az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériummal tervpályázatot írt ki az „Északnyugati városrész” lakótelepi beépítésére és rendezésére, amelyre 35 pályázat érkezett. Azokat a pályázatokat díjazták, amelyek a tervezési területet övező zöldterületet a lakóterülettel szervesen összekapcsolták, és amelyek a 84. számú út átvezető szakasza mentén zöldterületről is gondoskodtak. Vizsgálták a tömegközlekedési eszközzel való megközelíthetőséget, és szempont volt, hogy 4 és 5 szintes épületek mellett, maximálisan 11 szintes magasságú házakat alkalmazzon a pályázó. Az értékelést követően a bírálóbizottság javasolta, hogy elsősorban az I. díjban részesített pályaterv javaslatait vegyék figyelembe.⁴⁸ A pályatervet Callmeyer Ferenc és Szabó Dénes (közműtervező) közös

⁴⁴ u.o. 1971.01.08. ülés, melléklet, 2. napirendi pont. 1-2. p.

⁴⁵ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8019/1973, Jegyzőkönyv, Sopron Északnyugati városrész terület átadásáról

⁴⁶ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1972.11.03. ülés, melléklet, 2. napirendi pont, 7-8. p.

⁴⁷ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai 1973.01.05. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, 1. p.

⁴⁸ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága iratai. 1971.03.05. ülés, melléklet, 5. napirendi pont, 2. p.

5. kép. A Tó utca és balra a GYÁÉV felvonulási épülete Fotó: Csengeri Barnabás, 1974.
(Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 72739)

pályázata nyerte.⁴⁹ Időközben a Városépítési Tudományos Tervező Intézet (VÁTI) elkészítette a részletes rendezési tervet, amit a VB 1971. március 5-én tartott ülésén elfogadott.⁵⁰ Ennek alapján készítette el a Győri Tervező Vállalat az északnyugati városrészre a beruházási programot. A terv a terület legmélyebb pontját nem beépítésre jelölte, hanem egy tározó tó kialakítását javasolta. Ennek nem csak gazdasági előnye, hanem esztétikai szempontjai is voltak. Előreláthatólag 10 ezer lakosra becsülték városrész lakosságát, és a megvalósítására 10–15 éves távlatot jósoltak. A Kőfaragó térhez hasonlóan, az ötéves tervi időszak szerint két ütemre osztották a létesítést. A negyedik ötéves tervre (1971–1975) vonatkozó épületeket I/A ütemként jelölték (4. ábra).

1973-ban, a földmunkák megindulásakor a Lackner Kristóf utcai Volán pályaudvar a város szélének számított. A hajnali munkakezdést megelőzően, reggel 5 órától már sorban érkeztek a helyközi járatok a buszpályaudvarra, ahol tömegesen szálltak le az emberek és a munkahelyük felé vették az útjukat. A hajnali sötétségben fénylett a „pléhcsárda”, azaz az Utasellátó neonfelirata (a soproniak csak így emlegették a pályaudvar vendéglátó egységét), ahol a pultos már korán reggel egy kisebb szőnyegnek megfelelő felületen készítette ki a szilva- és a barackpálinkát a röviditalos poharakba, hogy az iparkodóknak ne kelljen várakozni. Az emberek csak köszöntek, mondani nem kellett semmit. Letették a

⁴⁹ Soproni Múzeum, Helytörténeti Gyűjtemény, Aprónyomtatványok, Leltári szám: A.73.158.1

⁵⁰ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1971.03.05. ülés, jegyzőkönyv, 5. napirendi pont, 19. p.

kétforintost, megitták a választott italt és sietve indultak a reggeli hidegben, mert innen még 10–15 perces sétát kellett tenniük, hogy az Ibolyarétre jussanak. Útközben elhagyták a Pamutipart és a Textiles sportpályát, hogy elérjék úti céljukat, a GYÁÉV felvonulási épületet vagy a kijelölt panelépítkezést, ahol a munkavégzés éppen folyt.⁵¹ Így indultak a hétköznapiak és így teltek el az évek.

A legtöbb cég bevonását és a legtöbb egyeztetést azonban éppen az előkészületek jelentették. Az első feladat itt is a közművek biztosítása volt. A hőtávvezeték kiépítése teljes hosszban szükséges volt, és bővítéshez a város hozzájárulást fizetett az ÉDÁSZ Vállalatnak.⁵² A forróvízes távfűtő vezetékét a Somfalvi úttól magas vezetéssel valósították meg, a vasútig bakoszplokon haladva. Ez a terület a Dózsa Mg. Tsz. területe volt, így egy 10 méteres sávot ki kellett sajátítani. A kisajátítás időtartama és a megvalósítás fontossága miatt a Dózsa Mg. Tsz. hozzájárult, hogy a kisajátítási eljárás előtt az építést elkezdjék. A területen nagyfeszültségű villamos légvezetékek haladtak, ezeket az Észak-dunántúli Áramszolgáltató Vállalattal együttműködve kiváltották. A városrész vízellátását a Bécsi-dombi víztárolóból oldották meg, és a vezetékrendszer kiépítése a végleges keresztmetszettel történt, mert később az egész lakótelep vízellátását ez a vezetékrendszer biztosította.

A szennyvízcsatorna esetében hasonlóan – Ø400-as vezetékkel – csatlakoztak volna a Lackner Kristóf utca–Selmeci utca kereszteződésénél lévő 2-0-0 számú városi főgyűjtőbe. Az 1973. május 16-án tartott bejáráson azonban egy új nyomvonal-javaslatról egyeztettek, amelyet a jelenlévő minden érintett cég elfogadott. A végleges és megvalósult vonalvezetés az alábbi lett: a Lackner Kristóf utcai szennyvízcsatorna 11. számú aknájáról ágaztak le. A 84-es számú út keresztezésével a Textiles sportpálya kerítésétől, mintegy 10 méterre haladtak az Ikva patakig, ahol az Ikva vonalát 5 méterre követve, azzal párhuzamosan érték el a Selmeci utcát és ott becsatlakoztak a főgyűjtőbe (2-0-0).⁵³ A csapadékvíz elvezető csatornát is a teljes lakótelep ellátására kellett kialakítani. A csapadékvizet a tározó tóba vezették (később nevezték el Ibolya tónak), amelyből egy sziliptolózárral ellátott vezetéken folyhat ki a túlcserélő víz az Ikva patakba. Látható, hogy a kezdeti időben a I/A ütem lakásai esetében nagyon nagyok voltak a költségek, mivel mindent úgy kellett megépíteni, hogy a teljes lakónegyedet ellássa a későbbiekben.⁵⁴

Az érintett területen összesen három ház állt öt lakással, ezeknek lakóit kellett kitelepíteni váltólakás biztosításával. Ezen kívül több magántulajdonban lévő, illetve a Dózsa Mg. Tsz. tulajdonában lévő, mezőgazdasági művelésre használt földterület volt. A kisajátítás érintette még az Erdőgazdaság fafeldolgozó üzemét. Az új területet az Épületasztalos-ipari Vállalat gyára mellett jelölték ki számukra.⁵⁵ Mindezek hatósági intézkedéseket követeltek. Építési tilalmat rendeltek el a területen, a szanálásra ítélt épületeket fel kellett mérni, kisajátítani, kártalanítani, a földterületek mezőgazdasági művelés alól kivonni.

⁵¹ Kósa István visszaemlékezése, aki a Beruházási Vállalat lebonyolítója volt.

⁵² u.o. 1972.08.11. ülés, melléklet, 5/a. napirendi pont, 3. p.

⁵³ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8019/1973

⁵⁴ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1972.09.22. ülés, melléklet, 5. napirendi pont, 1-8. p., Sopron, Északnyugati városrész I/A ütem beruházási programjavaslata

⁵⁵ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8020/1972

6. kép. A Kodály Zoltán tér Fotó: Finta Béla, 1978 körül (Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 70449)

A GYÁÉV 1973. március 17-én vette meg a Rét utca végén lévő területet, ahol a felvonulási épületét felépítette. A kétszintes panelépületet úgy tervezték meg, hogy az építkezések befejezésével ott egy 150 fős óvodát lehessen létrehozni, amelyet a Városi Tanács fog átvenni. Ez nem valósult meg, mivel egyéb szervezetek használták és iskolai célokra hasznosították. A lakótelep építés alatt mintegy 100 fő számára biztosított öltözőt, mosdót, éttermet és irodákat. A földmunkát a tó létesítésével kezdték meg 1973. május 15-én. Már 1973. október 25-én a Sopron és Vidéke Horgász Egyesület elnöke, Belánszky Sándor fordult a VB-hez, hogy az egyesület ott horgásztavat üzemeltethessen. November 9-én Kocsis József tanácselnök helyettes levélben tájékoztatta, hogy engedélyezik, mivel összhangban van a városképi érdekekkel és a dolgozók pihenését is szolgálja.⁵⁶ 1974-ben felmerült, hogy be kellene keríteni, mivel még nem történt meg a végleges tereprendezés és a gyerekek odajárnak játszani. A laza talaj balesetveszélyes volt és a 2–3 méteres rézsűről fennállt a veszélye annak, hogy a mély tóba csúsznak.⁵⁷ A Városi Tanács és a rendőrség illetékesei megtárgyalva az ügyet arra jutottak, hogy egyrészt esztétikai szempontból nem lenne szerencsés bekeríteni, másrészt ez is csak csábítaná a gyerekeket. A GYÁÉV-et felkérték, hogy a meredek rézsűt szüntessék meg, a környék lakosságát pedig értesítették, hogy a gyermekeket felügyelet nélkül ne engedjék a vízpartra. A rendőrök is figyelmeztették a gyerekeket, hogy ne tartózkodjanak a tó közelében. 1977-ben az ELZETT zárgyár dolgozói kérték, hogy a tavat kerítsék be veszélyessége miatt. A VB ismét úgy ítélte

⁵⁶ u.o. 8019/1973

⁵⁷ u.o. 8003/1974

meg, hogy a bekerítés a kívánt célt nem éri el, de bevallottan pénzügyi oka volt, hogy a kérdést nem oldották meg. A többször visszatérő problémát 1978-ban tereprendezéssel megszüntették. A szélvédő erdősávot 1973-ban, kommunista vasárnap keretében telepítették. A Dózsa Mg. Termelőszövetkezet később hozzájárult, hogy a területén is folytasák a telepítést, amihez az Erdészeti Technikum segítségét kérték.⁵⁸

1973 augusztusára, a következő évben átadandó 202 lakás tereprendezése és a tározó tó kialakítása megtörtént, az V/1 és V/2 épületek alapozása megkezdődött (4. ábra).⁵⁹ 1974-ben a negyedik ötéves terv előirányzatának a teljesítése érdekében módosították az I/A ütemet. Az eredetileg jóváhagyott program 472 lakást irányzott elő a lakótelepre, amelynek első ütemébe eredetileg a III, IV és az V/1 jelű házak tartoztak. 1974 végére szerkezetkész lett a III-as jelű 11 szintes ház is, ami lehetővé tette, hogy üzembe helyezték a nagy központi TV antennát az épület tetején. A módosított I/A ütem már az ötödik ötéves terv első évére is meghatározta az építendő házakat.

Jelölés	Lakásszám	Átadás éve	Beruházás
V/1	112	1974	tanácsi
V/2	90	1974	tanácsi
IV	180	1975	OTP
III	60	1975	tanácsi
II-1	54	1975	tanácsi
II-2	108	1975	tanácsi
Összesen:	604		

6. táblázat: Az I/A ütem negyedik ötéves tervre módosított adatai.⁶⁰

Jelölés	Lakásszám	Átadás éve	Beruházás
II-3	54	1976	tanácsi
II-4	54	1976	tanácsi
I	90	1976	45 KISZ +45 tanácsi
V/3	90	1976	tanácsi
Összesen:	288		

7. táblázat: Az I/A ütem ötödik ötéves terv első évére eső lakásszámai.⁶¹

⁵⁸ u.o. 8019/1973

⁵⁹ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1973.08.03. ülés, melléklet, 3/a. napirendi pont, 1-5. p.

⁶⁰ u.o. 1974.07.26. ülés, melléklet, 4. napirendi pont, 1-6. p.

⁶¹ u.o.

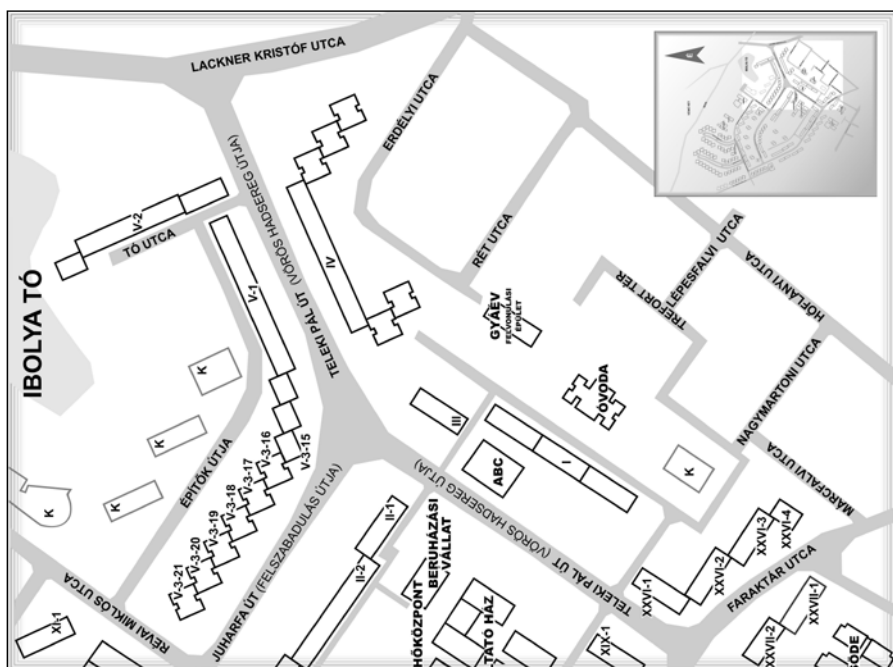
Jel	Lakcím	Lakás (db)	Felelős tervező	Műszaki átadás
V/2	Tó utca 1, 2, 3, 4, 5, 6.	90	Foltányi Miklós	1974.10.30.
V/1	Teleki Pál út 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16.	112	Foltányi Miklós	1974.09.25.
III	Teleki Pál út 19, 21.	60	Halmi Nándor	1975.06.04.
IV.	Teleki Pál út 1, 3, 5, 7, 9.	85	Halmi Nándor	1975.06.26.
II-1	Juharfa út 1, 3.	54	Szalai Győző	1975.09.30.
II-2	Juharfa út 5, 7, 9, 11.	108	Szalai Győző	1975.12.15.
I	Teleki Pál út	30	Halmi Nándor	1976.03.02.
II-3	Juharfa út 13, 15.	54	Szalay Győző	1976.06.15.
II-4	Juharfa út 17, 19.	54	Szalay Győző	1976.06.15.
V/3-15	Teleki Pál út 18.	10	Halmi Nándor	1976.08.31.
V/3-16	Juharfa út 2.	20	Halmi Nándor	1976.08.31.
V/3-19	Juharfa út 8.	20	Halmi Nándor	1976.09.17.
V/3-18	Juharfa út 6.	20	Halmi Nándor	1976.09.17.
V/3-17	Juharfa út 4.	20	Halmi Nándor	1976.09.17.
V/3-21	Juharfa út 12.	20	Halmi Nándor	1976.10.29.
V/3-20	Juharfa út 10.	20	Halmi Nándor	1976.10.29.
XI-1	Soproni Horváth József u. 1, 3.	30	Vajda Géza	1977.09.16.
XI-2	Soproni Horváth József utca 5, 7.	30	Vajda Géza	1977.09.16.
VI	Juharfa út 16.	44	Vajda Géza	1977.08.29.
XX-1	Juharfa út 39, 41.	30	Vajda Géza	1977.03.15.
XX-2	Juharfa út 33, 35, 37.	45	Vajda Géza	1977.03.25.

8. táblázat: A műszaki átadás-átvételi iratok az alábbi információkat tartalmazták (5–9. ábrák).⁶²

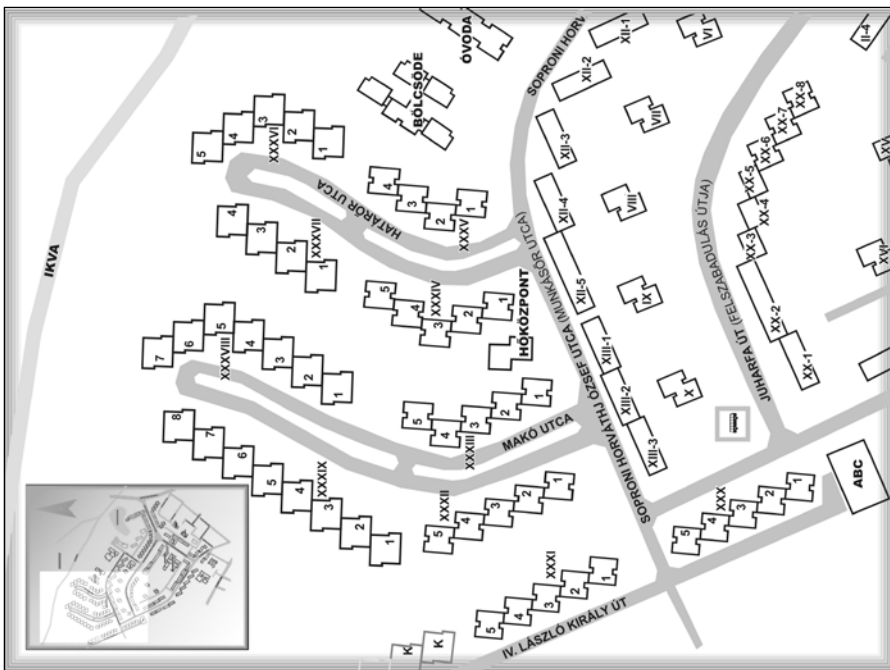
1976 közepére elkészült a Felszabadulás út (II jelű épület) bal oldalán lévő 9 szintes lakóépület földszinti üzletsora. Az üzlethelyiségekben üveges és képkertező, cipőjavító, GELKA, Totó-Lottó Kirendeltség (Felszabadulás út 7–9.), virágüzlet (Felszabadulás út 17.) és zöldségbolt kapott helyet.⁶³ A Totó-Lottó üzlet műszaki átadása: 1976. június 25. A GELKA 1974-ben a Kőfaragó téri lakótelepen nyitotta meg 400 m²-es üzletét, majd 1976-tól a Jereván lakótelepen is működtetett fiók szervízt. A járulékos létesítmények

⁶² MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8003/1974, 8010/1975, 8002/1976, 8001/1977

⁶³ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1977.02.11. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, 8. p.

6–7 ábra. Az Északnyugati városrész (Jereván lakótelep) helyszínrajzának (5.ábra) részlete

8-9. ábra. Az Északnyugati városrész (Jereván lakótelep) helyszínrajzának (5.ábra) részlete

A Fertődi Építőipari Szövetkezet az XXX, XXXI jelű épületek kivitelezésével kezdte a munkát 1976-ban, ezekkel 1978-ra készült el. A továbbiak átadási időpontjairól a levéltári jegyzőkönyvek sajnos nem adnak információt, azonban a tanulmányomban látható 5-9. ábrákon az épületek római számmal lettek jelölve és ezek a számozások az építés sorrendjét is jelzik. A VB jegyzőkönyvek annyit említenek, hogy a IV. László király útján 1981–1982-ben adták át a házakat.

Megnevezés	Közterület neve	Felelős tervező	Átadás
Szolgáltató ház	Kodály Zoltán tér	Vajda Géza	1981.
ABC áruház	Teleki Pál út 21.	Halmi Nándor	1977.03.21.
ÁFÉSZ ABC (1142m ²)	Juharfa út 14.	n.a.	1979.07.12.
Kék ABC (650m ²)	IV. László király utca 39.	n.a.	1983.06.01.
Kék óvoda - 150 férőhelyes	Soproni Horváth József utca 4.	n.a.	1978.
Bölcsőde – 80 férőhelyes (Ma: Zöld Ág Bölcsőde)	Soproni Horváth József utca 6.	n.a.	1978.
200 férőhelyes óvoda (ma: Trefort Téri Óvoda)	Trefort tér 11.	n.a.	1979.
Bölcsőde – 60 férőhelyes (ma: Százszorszép Bölcsőde)	Szarvkői utca 1.	n.a.	1981.05.01.
Munkásőr úti Általános Iskola (ma: Lackner Kristóf Általános Iskola)	Révai Miklós utca 2.	Vajda Géza	1977.09.01.
Jereván 2. sz. Általános Iskola (későbbi neve: Erkel Ferenc Általános Iskola)	Teleki Pál út 26.	Vajda Géza	1982.08.28.

9. táblázat: Járulékos beruházásként megvalósult épületek⁶⁶

Az építés alatt még kétszer módosították az Északnyugati városrész rendezési tervét. A lényeges változtatásokat a házgyári rekonstrukció következtében kialakult új típusok és az outinord-os, azaz alagútzsalus építési technológia alkalmazása jelentette. A terv az alábbi kapcsolódó létesítmények helyét jelölte ki: általános iskola, óvoda, bölcsőde, gyógyszertár, orvosi rendelő, kereskedelmi létesítmény, szolgáltatóház, könyvtár, közösségi helyiség stb. Az óvodák, bölcsődék és iskolák már a végleges helyükre kerültek. A 2. számú Postahivatal 1981. április 6-án nyílt meg a szolgáltató házban, ezzel egyidejűleg a korábbi 2-es számú Kossuth utcai postahivatal beszüntette működését. Ugyanebben az évben nyíltak meg a gyógyszertár, a Patyolat, az OTP fiók, kisvendéglő és a szolgáltatóipari szövetkezet üzlethelyiségei.⁶⁷

⁶⁶ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8003/1974, 8010/1975, 8002/1976, 8001/1977, 8008/1978, valamint a Kisalföld és a Népszabadság vonatkozó lapszámaiból

⁶⁷ Kisalföld 37 (1981), 81. sz., április 7. 5. p. „Postahivatal a Jereván városrészben”

Az 1976. évi módosítás következtében az alábbi elosztást rögzítették lakásszámra és gépkocsi-elhelyezésre:⁶⁸

Épület típus	Lakásszám
házgyári középmagas	682
házgyári 5 szintes	1747
outinord 4 szintes	768
Összesen:	3197

Gépkocsik elhelyezése:

Épületben, garázsban	503
Kisgarázsban	139
Önálló parkolóban	2365
Leállósáv parkolójában	194
Összesen:	3203

1979-ben ismét módosították a lakásszámokat az ötödik ötéves tervből a hatodikba való folyamatos átmenet biztosítása érdekében. Az előző, 3197 lakást módosítják 3338-ra. A 141 többletből 76 az alagútszalus épületek egy szinttel történő emeléséből adódott. A 65 házgyári épületnél egyrészt típusmódosítások történtek, másrészt a Faraktár út–Szarvkői utca sarkára további két házat telepítettek panelokból (XXVII-1, XXVII-2). A bölcsődék esetében 160 helyett 140 valósult meg, az óvodák esetében 300 helyett 350.⁶⁹

Az 1979. évi módosítás szerint (megjegyzés: a program befejeződésével 1985-re összesen 3634 lakást építettek meg):⁷⁰

Házgyári középmagas	682	2494
Házgyári többszintes (öt szintes)	1812	
Outinord (4 lakószintes)	464	844
Outinord (5 lakószintes)	380	
Összesen:	3338	3338

⁶⁸ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1976.02.06. ülés, melléklet, 3. napirendi pont, Előterjesztés az Északnyugati lakótelep rendezési tervének módosítására., MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1977.10.07. ülés, melléklet, 1/a. napirendi pont, 1-7. p.

⁶⁹ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1979.03.30. ülés, melléklet, 6/b. napirendi pont, 1-3. p.

⁷⁰ u.o.

7. kép. A Munkásőr úti Általános Iskola ünnepélyes átadás és tanévnyitó. Fotó: Lobenwein Tamás, 1977. szeptember 1. (Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 39243)

Az egyre nagyobb számú itt élő között nagyfokú feszültséget keltett az iskola hiánya. A helyzetet úgy oldották meg, hogy más iskolákba helyezték el a gyerekeket. Ez a Ferenczy János utcai iskolában túlszűfolttságot okozott, ahol két műszakos tanítással próbálták ellátni a feladatokat. 1977. augusztus 1-től Czibula Imrét nevezték ki az újonnan megnyíló Munkásőr úti Általános Iskola igazgatójának.⁷¹ Az iskola megnyitásáig nagyon szoros volt a határidő és kérdéses volt, hogy szeptemberben megindulhat-e a tanítás. Az igazgató által szervezett szocialista brigádok, szülők és az iskolai leendő pedagógusai társadalmi munkában végezték el az utolsó feladatokat (festések, tantermek berendezése stb.), hogy 1977. szeptember 1-én a tanévnyitót megtarthassák. A Lackner Kristóf Általános Iskola nevet névadó ünnepség keretében vették fel 1982. augusztus 29-én.⁷² A lakótelep másik általános iskolája, a zsúfolttság enyhítésére 1982 szeptemberében indított először osztályokat. 1979-ben a helyén még fűrészüzem működött, a munka 1980-ban indult el, így nagyjából két év alatt készült el az iskola a megnyitóra. A neve Jereván 2. sz. Általános Iskola lett, élére Karakai Győzöt nevezték ki 1982. augusztus 1-én igazgatónak, az avató ünnepséget pedig 28-án tartották.⁷³ A zsúfolttság az iskolákban továbbra is megoldhatat-

⁷¹ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1977.06.30. ülés, melléklet, 2. napirendi pont, 7. p.

⁷² Soproni Múzeum, Helytörténeti gyűjtemény, Aprónyomtatványok, Leltári szám: A.2010.52.1

⁷³ Kisalföld 38 (1982), 201. sz., augusztus 28. 5.p. „Új iskola a lakótelepen.”

lan helyzetet teremtett. Ezért a Lackner Kristóf Általános Iskolában is az alsó tagozat több osztályában délelőttös-délutáni műszakban jártak a gyerekek iskolába. 1984-ben még építettek egy betonyp típusú lapokból készült épületet is, közvetlen az iskola mellé az Ikva patak felőli oldalon. Ebben 2 általános iskolai napközi csoportnak alakítottak ki termeket. Ezzel próbálták átvészelni a demográfiai hullám okozta túlszűfoztságot.

1977. november 5-én nevet és szobrot kapott a városrész. Az alábbi döntés idézet a VB szeptember 16-ai ülésének jegyzőkönyvéből: „Sopron várossá nyilvánításának 700 éves jubileumi éve alkalom arra, hogy az Örmény Szocialista Köztársaság és a megye között tovább mélyítsék ezeket a kapcsolatokat. Ennek jegyében a megyei Pártbizottság javasolta, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója alkalmával Sopronban az északnyugati új városnegyedet, nevezzék el az Örmény Szocialista Köztársaság fővárosáról, Jerevánról. A kezdeményezést a városi párt és állami vezetők megtárgyalták, amelynek eredményeként javasolták, hogy az északnyugati új városrész neve legyen 'Jereván városrész.'” A VB a javaslatot egyhangúlag fogadta el.⁷⁴ 1977. októberben elkezdtek az Örmény Köztársaság ajándékként felállításra kerülő emlékmű előmunkálatait. A tervek szerint megépítették az emlékmű körüli sétálóutat, járdát és a parkterületet. Egy közvilágítási gombafejes lámpa a parkosított részbe esett, ezt a művész kérésére eltávolították.⁷⁵ A névadás mellett november 5-én szoboravatásra is sor került. A Sopronban monumentálisnak számító méretű alkotást Szárkisz Bagdaszárján örmény állami díjas, képzőművészeti főiskolai tanár készítette. Hogy mit ábrázol a szobor, arról a művész így nyilatkozott, a mű felállítása előtt: „A közös tő, a szembenézés és a küllős napkorong a régről való, tiszta és meg nem szakadó barátság szimbóluma. Örülnék, ha majd tetszene a Sopron és Jereván barátságát jelképező végleges mű.”⁷⁶

A városrész növekedése elérte azt a határt, hogy szükségessé vált a tömegközlekedési hálózatba való bekapcsolása. 1975-ig minden helyi autóbuszjárat a Lackner Kristóf utcai Volán pályaudvarról közlekedett. 1976-ban a 11 vonalat bővítették a 12-es buszjáratral, amely az első vonal volt a lakótelepen. A Nyugati lakótelep (Jereván lakótelep) és a József Attila lakótelep között közlekedett. 1977-ben már két autóbuszjáratral oldották meg a lakótelep tömegközlekedését. Innentől évente növekedett a lakótelepről induló vonalak száma. 1978. novemberben készül el a Juharfa út 33-41. számú épületekkel szemben elhelyezkedő autóbusz végállomás aszfaltozása.⁷⁷ 1979-ben már három járat volt: 1Y (Jereván lakótelep – Lővér Szálló), 12 (Jereván lakótelep-József Attila lakótelep), 12/M (Jereván lakótelep – Tűgyár). 1980-ban már innen indultak az 1, 2, 12, 12/M jelű járatok. Az ezt követő évektől vált a helyi autóbusz-közlekedés legfontosabb kiinduló- és végpontjává a Juharfa úti végállomás.

⁷⁴ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai 1977.09.16. ülés, jegyzőkönyv, 3. napirendi pont, 11. p.

⁷⁵ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8001/1977

⁷⁶ Kisalföld 33 (1977), 262.sz., november 6., „Lakótelep- és szoboravatás.”

⁷⁷ MNL GyMSM SL XXIII. 521. Sopron Városi Tanács VB. Terv Csoport iratai. 8008/1978

8. kép. Az *Örök barátság* című köztéri szobor alkotója Szárkisz Bagdaszárján. Fotó: Finta Béla, 1980 körül (Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 71048)

9. kép. Az I. Országos Érembiennálé megnyitója a Lábasházban. A kép bal szélén szakállal Szárkisz Bagdaszárján. Fotó: Adorján Attila, 1977. szeptember 11. (Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 40062)

A lakótelep befejezése előtt indult két olyan panelépítkezés, amely nem volt része a lakótelep-építési programjának. Az egyik a Márcfalvi utca 1., ami Sopron első garzonháza volt és 59 darab garzonlakást adtak itt át.⁷⁸ A GYÁÉV által épített ház tervezője Solt Herbert, 1983. október 27-én volt a műszaki átadása. A másik közvetlenül a tó mellett létesített Építők útja 1-5., szintén a GYÁÉV a kivitelező és 1984-ben adták át. Itt is az egyik épület garzonházként került kialakításra (Építők útja 1.). A lakótelep építési programok befejezésekor próbálták a fiatalok és egyedül élők igényeit is kielégíteni, ezért létesítették a garzonházakat.⁷⁹

A VB 1985. augusztus 21-i ülésén a tagok elé készített jelentésben az alábbi szerepelt: a Jereván lakótelepen az utolsó, 48 lakásos OTP lakóépület átadásával a lakásépítési tevékenység lezárult. Az építkezések súlypontja ezután az Arany János utca környéke lesz.⁸⁰ A befejező 48 lakás a 9. ábra látható „K” betűvel jelölve, amelyek alagútzsalus technológiával épült házakat jelentenek. A lakótelep tervezésében számos építész vett részt, de a dokumentumokon számos esetben fel nem tüntették a tervezők nevét, illetve tudjuk, hogy az egyes épületek esetében felelős tervező lett megjelölve a tervrajzokon. A dokumentumok ismeretében és tervrajzokon található nevek alapján – lehet, hogy a teljesség igénye nélkül – azt mondhatjuk, hogy a lakótelep tervezésében a legnagyobb szerepe Péchy György, Tolnay Lajos és Vajda Géza építészeknek volt.⁸¹

Lakás (db)	Lakás (%)	Beruházás típusa
1803	49,6%	tanácsi célcsoportos
1666	45,9%	OTP
165	4,5%	lakásépítő szövetkezet

10. táblázat: A Jereván lakótelep lakásainak megoszlása a beruházás típusa szerint⁸²

Év	Házgyári panel	Alagútzsalus	Összesen (db)
1974.	202	0	202
1975.	402	0	402
1976.	323	0	323

⁷⁸ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1985.03.05. ülés, melléklet, 1/b. napirendi pont, 10. p.

⁷⁹ Kisalföld 39 (1983), 109. sz., május 10. 4.p. „Garzonház Sopronban.”

⁸⁰ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1985.08.21. ülés, melléklet, 3. napirendi pont, 9. p.

⁸¹ Kubinszky Mihály: Sopron építészete a 20. században. Szeged – Tatabánya, 2003, 92. p.

⁸² MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1985.10.01. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, 1-9. p.

1977.	223	0	223
1978.	419	160	579
1979.	345	200	545
1980.	320	100	420
1981.	170	80	250
1982.	90	144	234
1983.	59	112	171
1984.	109	128	237
1985.	0	48	48
Összesen	2662	972	3636

11. táblázat: A Jereván városrészben felépített lakások technológia és év szerinti megoszlása⁸³

10. kép. Épül a Felszabadulás út (ma: Juharfa út) Fotó: Torma József, 1977.
(Soproni Múzeum, Lelt. sz.: SOM-AF 71367)

⁸³ u.o.

Befejezés

1983-ban hagyták jóvá az Arany János utcai lakótelep beépítési tervét.⁸⁴ 1984-ben már módosították, ami szerint 303 lakást szeretnének építeni és 16 épületet szanálni.⁸⁵ 1984-ben ennek megfelelően megkezdték az első épület építését és kinyilvánították, hogy az állami lakásépítés központi helyszíne ezután az Arany János utca. A lezárult Jereván városrész beruházási programjáról 1985. október elsején hangzott el beszámoló a VB előtt. Eszerint az utolsó házakba a lakók 1985 márciusában költöztek be. Pozitívumként említették, hogy a Jereván lakótelepnek Sopronban döntő szerepe volt a lakáshiány enyhítésében. A célkitűzés szerint 3131 lakást kellett megépíteni, de 503 lakással több, 3634 készült el. 2662 lakás panelos, 972 lakás alagútzsalus technológiával készült el. Közel 12 ezer ember élt akkor ott, ami a város lakosságának 22%-át jelentette.⁸⁶ A beszámoló tartalmazott a jövőre nézve néhány lényeges mondatot, amit egy Sopron léptékű városnak érdemes megfontolni: „a jövőben arra kell törekednünk, hogy a kialakult településszerkezethez jobban illeszkedő, emberibb léptékű, kevésbé uniformizált, úgynevezett „kis lakótelepeket”, lakóterületeket hozzunk létre (például Arany János utcai lakótelep, Újteleki utcai lakótelep).” A befejezést követően a városrész átalakulása folytatódott, kereskedelmi hálózata áruházzal és számos magánérőből megvalósuló pavilonnal bővült. Az idő múlásával a lakótelepeken élők a kor kihívásainak megfelelően szükségszerűen alakították és formálták környezetüket, és így tesznek napjainkban is.

⁸⁴ MNL GyMSM SL XXIII. 502. Sopron Városi Tanács VB. iratai. 1983.10.11. ülés, melléklet, „Az Arany János utca lakótelep beépítési tervének jóváhagyása.”

⁸⁵ u.o. 1984.04.10. ülés, melléklet, 1/b. napirendi pont, 9. p.

⁸⁶ u.o. 1985.10.01. ülés, melléklet, 1. napirendi pont, „Tájékoztató a Jereván városrész programjának végrehajtásáról.” 1-8. p.